

OCHRANA PŘÍRODY A EKOLOGIE OBNOVY

KAREL PRACH

Prof. RNDr. KAREL PRACH, CSc.

Na Přírodovědecké fakultě JU v Českých Budějovicích a v Botanickém ústavu AV ČR v Třeboni se zabývá ekologií rostlin, hlavně vegetační dynamikou. Založil v ČR obor ekologie obnovy, kterému se po dvě desetiletí intenzivně věnuje.

Mladý obor ekologie obnovy (*restoration ecology*) se stále více stává zásadním doplňkem tradičněji pojaté ochrany přírody nebo spíše širě pojaté ochranné biologie (*conservation biology*). Někdy je dokonce ekologie obnovy považována za součást ochranné biologie. S tím ale nelze souhlasit, protože ekologie obnovy má i jiné cíle, než ochranu a obnovu přírodních ekosystémů. Jedná se tedy o paralelní obory vhodně se doplňující a v mnohém se i překrývající. Ekologie obnovy, jakožto samostatný dílčí obor ekologie, se začala formovat ve Spojených státech amerických ve 2. pol. 80. let. U nás byl obor poprvé představen v pol. 90. let (Prach 1995, Vesmír). Za těch 20 let však ještě úplně nezapustil kořeny mezi naší odbornou veřejností, natož ve společnosti. Zde je markantní rozdíl třeba od Spojených států, kde se veřejnost všeobecně hodně zajímá především o praktické aplikace oboru v rozmanitých projektech ekologické obnovy narušených ekosystémů třeba v okolí svého bydliště. I v nedávném, jinak velmi pěkném čísle tohoto časopisu (1/2015), které bylo věnováno hlavně obecným výhledům a vizím v ochraně přírody, je ekologie obnovy explicitně zmíněna většinou buď okrajově, nebo vůbec. Domnívám se, že by měla být propagována stejně jako vlastní ochrana přírody. Jak se lze dočíst v příslušném čísle časopisu, právě probíhá kampaň na propagaci ochrany přírody na veřejnosti. Bylo by dobré tuto kampaň rozšířit právě o ekologii obnovy a hlavně o její praktické výstupy v podobě konkrétních projektů ekologické obnovy. Naléhavost rozšíření povědomí o oboru mezi českou odbornou i laickou veřejností je umocněna doporučením Evropské unie, obnovit v každé členské zemi do r. 2020 alespoň 15 % narušených ekosystémů v rámci Strategie pro biodiverzitu 2020 Evropské unie (*EU Biodiversity Strategy 2020*). Lze předpokládat, že i politický

tlak na obnovu narušených ekosystémů bude v budoucnu stoupat, zvláště pokud si to bude žádat veřejnost (ve vyspělých západních zemích se tak už děje).

K aktuálním tématům v České republice, v jejichž řešení jsou nanejvýš důležité poznatky oboru ekologie obnovy, patří především obnova ekosystémů na orné půdě, obnova těžbou narušených míst, obnova říčních ekosystémů, obnova degradovaných luk a pastvin, obnova přirozenější skladby lesů a některá další dílčí témata. Velmi žádoucí by byla i obnova celých krajinných celků, jako jsou průmyslové a těžební krajiny Mostecka či Ostravska nebo intenzivně zemědělsky využívané části jižní Moravy nebo Polabí. Obnova krajiny u nás, zdevastované 40 lety komunismu a v něčem i následným obdobím, je mimořádně aktuální, pokud chceme alespoň na současné úrovni udržet produkční, vododržné, půdoochranné, rekreační a další funkce naší krajiny a její diverzitu. V poslední době je populární mluvit o ekologických službách ekosystémů a krajiny a o jejich obnově. Zmíněné funkce můžeme takto označit. Je to sice poněkud antropocentrický termín, ale politici na něj už leckde slyší.

Ekologie obnovy je atraktivním oborem díky svému širokému záběru. Vedle ekologické teorie integruje i rozmanité socio-ekonomické a dokonce i politické aspekty. Jako ekologové - přírodovědci můžeme někdy docela přesně říci, co a jak by se mělo obnovovat. V realizaci takových projektů pak ale hrají roli (a často jsou limitující) právě ty socio-ekonomické aspekty, včetně legislativních a politických. K atraktivitě může přispět i to, že se obor týká krajiny, ekosystémů, společenstev i jednotlivých populací druhů (hlavně těch ohrožených). V tom si nezádá s vlastní ochranou přírody. Pevně věřím, že se obor více rozšíří i u nás. Bez teoretického zázemí však nelze úspěšně realizovat konkrétní

// ANALÝZY A KOMENTÁŘE

projekty obnovy. Zájemce o bližší seznámení se s oborem odkazují na učebnici ekologie obnovy (van Andel a Aronson, 2012. Restoration ecology. A new frontier. 2nd Ed. Blackwell, Oxford). V češtině byl publikován populárně-naučný šestidílný seriál v časopise Živa (Prach et al. 2009) a leckde jinde i další dílčí texty. Stav

praktické ekologické obnovy narušených ekosystémů u nás mapuje sborník, který jsme vydali u příležitosti pořádání 8. Evropské konference o ekologii obnovy (Jongepierová et al. 2012). Základní česky psané publikace, včetně těchto lze stáhnout z webu Pracovní skupiny pro ekologii obnovy na Přírodovědecké fakultě

JU v Českých Budějovicích (www.ekologieobnovy.cz).

Rozhovor s Karlem Prachem nejen o ekologii obnovy si budete moci přečíst v podzimním čísle časopisu FOP.

